

Hyvinvointisuunnitelma 2026–2029

Sivistyslautakunta 11.11.2025

Kunnanhallitus 1.12.2025

Kunnanvaltuusto 8.12.2025

Hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 asettaa indikaattorit, teemat ja tavoitteet, joiden pohjalta edistetään Vesilahden kunnan asukkaiden hyvinvointia.

Sisällys

1 Yleinen osa	4
Hyvinvointisuunnitelma ohjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kunnassa	4
Mitä on kunnan hyvinvointityö?	6
Valtion rahoitus hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen	6
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut	7
Keskeiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut	8
Lapsiystävällinen kunta -malli	10
Ehkäisevä päihdetyö Vesilahdessa	11
Ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen	12
Testamenttilahjoitus- ja hyvinvointikysely yli 65-vuotiaille	13
Viitekehityksenä Stiglitzin komitean hyvinvointimalli	14
Hyvinvointi-indikaattoreiden rajoitukset	15
2 Hyvinvointisuunnitelma – indikaattorit ja tavoitteet	17
Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – elintaso, koulutus, osallisuus ja hallinnointi	17
Koulutustasoindeksi	17
Alueelliset erot	19
Tampereen kaupunkiseudun hyvinvointi-indeksi	21
Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – indikaattorit	22
Vesilahden hyte-kerroin	22
Johtopäätökset	26
Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – tavoitteet ja toimenpiteet	27
Terveys, elintavat ja harrastaminen	29
Terveys, elintavat ja harrastaminen – indikaattorit	29
Johtopäätökset	34
Terveys, elintavat ja harrastaminen – tavoitteet ja toimenpiteet	36
Turvallinen ympäristö – sosiaaliset suhteet, viihtyisyys ja turvallisuus	38
Turvallinen ympäristö – indikaattorit	39
Johtopäätökset	41
Turvallinen ympäristö – tavoitteet ja toimenpiteet	42
Lopuksi	44

1 Yleinen osa

Hyvinvointisuunnitelma ohjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kunnassa

Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä seurata ja raportoida toimenpiteiden toteutumisesta ja tuloksista (Kuntalaki 1 § ja 37 §, Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki 6 § 1.1.2023 alkaen). Hyvinvointisuunnitelmassa, joka laaditaan valtuustokausittain, määritellään strategian mukaisesti kunnan hyvinvointityön tarpeet, tavoitteet ja mittarit toteumalle. Hyvinvointikertomus raportoi tehdyt toimenpiteet ja niiden tulokset. Raportointi toteutetaan vuosittain, ja valtuustokausittain laaditaan laaja hyvinvointikertomus.

Kuntalaki velvoittaa kunnat huolehtimaan asukkaidensa hyvinvoinnista ja terveydestä. Lain 1 §:n mukaan kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia. Lain 37 §:ssä puolestaan todetaan, että kunnan tulee laatia ja toteuttaa hyvinvointisuunnitelma, joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin edistämiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki, joka astui voimaan 1. tammikuuta 2023, määrittelee kunnan velvollisuudet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä. Lain 6 §:ssä korostetaan, että kunnan tulee edistää asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia, tarjota tarvittavia palveluita ja seurata toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Lastensuojelulain 12 § edellyttää, että kunta laatii lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Tämä suunnitelma ohjaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja sen avulla kunta johtaa ja kehittää palveluita, jotka tukevat lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta velvoittaa kunnan tukemaan ikääntyneiden toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista. Lain 5 §:ssä todetaan, että kunnan tulee laatia ja toteuttaa suunnitelma, joka edistää ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä sekä tarjoaa tarvittavia sosiaali- ja terveyspalveluita.

Uusi vammaispalvelulaki (675/2023) on tullut voimaan 1.1.2025. Laki sisältää säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaalihuollon erityispalveluista ja sen tavoitteena on mm. toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa. Myös kuntalain 8 §:n mukaan kunnan on huolehdittava sen tarjoamien palveluiden ja toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta.

Ehkäisevän päihdetyön laki asettaa kunnalle velvollisuuden toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä suunnitelmallisesti. Lain 5 ja 6 §:ssä todetaan, että kunnan tulee edistää päihteettömyyttä ja tarjota ennaltaehkäiseviä palveluita, jotka tukevat kuntalaisten hyvinvointia.

Hyvinvointisuunnitelma on olennainen osa kunnan strategista suunnittelua. Se ohjaa kunnan toimintaa ja resurssien jakamista hyvinvointia edistäviin toimenpiteisiin. Suunnitelma perustuu ajantasaiseen tilannekuvaan ja sisältää tavoitteet, mittarit ja toimenpiteet, jotka auttavat parantamaan kuntalaisten hyvinvointia.

Hyvinvointikertomus puolestaan raportoi tehdyt toimenpiteet ja niiden tulokset. Raportointi tapahtuu vuosiraporteilla sekä valtuustokausittain laadittavalla laajalla hyvinvointikertomuksella. Hyvinvointikertomus tarkastelee kunnan hyvinvoinnin nykytilaa ja tarkistaa hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä ajantasaisen tilannekuvan perusteella. Näin varmistetaan, että hyvinvointisuunnitelma pysyy relevanttina ja tehokkaana kuntalaisten hyvinvoinnin edistämässä.

Hyvinvointisuunnitelma mahdollistaa myös yhteistyön eri toimijoiden välillä. Kunnan eri toimialat, julkiset ja yksityiset toimijat, kolmannen sektorin järjestöt sekä viranomaisorganisaatiot tekevät yhteistyötä, jotta kuntalaisten hyvinvointia voidaan turvata ja edistää.

Vesilahden kunnan hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy kuntastrategiaan sekä seudulliseen hyvinvointisuunnitelmaan. Vuodesta 2023 alkaen Pirkanmaan hyvinvointialue on merkittävä hyvinvointisuunnitelman toteuttaja. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 7 §:ssä kuvataan hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan liittyvät velvollisuudet osana hyvinvointialueen tehtäviä.

Vesilahden hyvinvointisuunnitelma on samalla myös lastensuojelulain 12 §:n edellyttämä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jonka avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Hyvinvointisuunnitelma toimii myös suunnitelmana ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi, kuten laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvetaista 5 § (28.10.2022/876) edellyttää. Lisäksi hyvinvointisuunnitelma toimii ehkäisevän päihdetyön suunnitelmana lain ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 5 ja 6 § mukaisesti. Hyvinvointisuunnitelma liittyy tiiviisti koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan (OphL 13 §) ja alueelliseen opiskeluhoitosuunnitelmaan (OphL 13 a §) sekä Unicefin Lapsiystävällinen kunta -toimintamalliin, jota Vesilahden kunta toteuttaa. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteissä pyritään huomioimaan yhdenvertaisuus kuntalain 8 § mukaisesti.

Vesilahden kunnanvaltuusto hyväksyy hyvinvointisuunnitelman ja -kertomuksen sekä päättää talousarviossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen käytettävistä resursseista. Kunnanhallitus seuraa toiminnallisesti ja taloudellisesti talousarvion strategiamittareissa sekä toiminnallisissa tavoitteissa olevia hyvinvoinnin indikaattoreita. Vesilahden kunnan hyvinvointi- ja osallisuusjaosto on ohjannut ja seurannut vuodesta 2023 hyvinvointisuunnitelman toteutumista ja raportoinut valtuustolle hyvinvointikertomuksella toiminnasta ja sen tuloksista.

Tämä tehtävä on siirtynyt sivistyslautakunnalle syksystä 2025 alkaen. Hyvinvointisuunnittelija vastaa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kaikilla kunnan palvelualueilla sekä yhdyspintatyöstä hyvinvointialueen kanssa, kuntien kesken, Vesilahden yhteisöjen, järjestöjen ja seurojen kanssa sekä nuorisovaltuuston ja vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa.

Mitä on kunnan hyvinvointityö?

Kuntien laaja hyvinvointitehtävä pitää sisällään kaikki ne asiat, joita kunta tekee joko itse tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ongelmien ennaltaehkäisemiseksi ja hyvän arjen turvaamiseksi. (Kuntaliitto)

Kunnan tehtävänä on tukea terveellisten valintojen mahdollisuuksia ja vahvistaa hyvinvoinnin taustatekijöitä, kuten koulutusmahdollisuuksia, elinoloja, työoloja ja palveluiden toimivuutta. Kunta voi lisätä yksilön ja yhteisöjen mahdollisuuksia edistää omaa ja lähiympäristönsä terveyttä. Hyvinvointi on siten yksilökokemuksen lisäksi yhteisötason asia. Vesilahdessa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan yhteistyössä:

- kunnan eri toimialojen kesken (esim. koulunuorisotyö, kaavoitus)
- kunnassa toimivien muiden julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (esim. harrasteryhmät, perhekahvila)
- kuntien välisenä toimintana (esim. erilaiset kulttuurihyvinvointihankkeet)
- alueellisesti muiden terveyttä ja hyvinvointia edistävien organisaatioiden kanssa (esim. Unicefin lapsiystävällinen kunta)
- muiden viranomaisorganisaatioiden, kuten poliisin, ELY -keskuksen, Liikenneturvan ja puolustusvoimien kanssa (esim. kunnan liikenneturvallisuustyöryhmä, etsivä nuorisotyö mukana kutsunnoissa)

Valtion rahoitus hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen

Hyte-kerroin, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin, on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy pieneltä osalta niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan (esim. vuonna 2024 osuus oli alle 0,01 % Vesilahden talousarviosta, vaikka kunnan hyte-kerroin oli maan kolmanneksi paras).

Valtionosuuden lisäosan suuruus määritetään prosessi-indikaattoreista ja tulosindikaattoreista muodostuvan hyte-kertoimen avulla. Indikaattorien valinnassa on pyritty monipuolisuuteen, jotta ne kattavat eri hyvinvoinnin osa-alueet sekä ikäryhmät.

Hyte-kertoimen avulla seurataan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumista. Hyte-kertoimen indikaattorien tarkoitus on antaa kattava kuva kunnan hyvinvointityön vaikuttavuudesta ja mahdollistaa vertailu muiden kuntien kanssa.

Hyte-kertoimen laskeminen perustuu kerättyihin tietoihin ja tilastoihin, jotka kuntien on raportoitava säännöllisesti. Näitä tietoja voidaan tarkastella Sotkanet-palvelussa, jossa on saatavilla kattava tilasto- ja indikaattoripankki. Hyte-kerroin kannustaa kuntia investoimaan hyvinvointiin ja terveyteen sekä kehittämään palveluita jatkuvasti, sillä paremmat hyte-kerroinlukemat voivat johtaa suurempiin valtionosuuksiin.

Hyte-kertoimen avulla pyritään myös vähentämään hyvinvointieroja eri kuntien välillä ja edistämään yhdenvertaisuutta. Kunnat, jotka onnistuvat parantamaan hyvinvointia ja terveyttä tehokkaasti, palkitaan lisärahoituksella, jolla voidaan edelleen vahvistaa ja kehittää hyvinvointipalveluita.

Hyte-kerroin on siis työkalu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnassa, ja sen avulla voidaan ohjata resursseja niihin toimenpiteisiin, jotka tuottavat parhaan mahdollisen vaikuttavuuden kuntalaisten hyvinvoinnille ja terveydelle. Vesilahden hyte-kerrointa tarkastellaan hyvinvointisuunnitelman kappaleessa *Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset* (s. 22).

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut

Lastensuojelulaki edellyttää, että kunnassa tulee olla lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka ohjaa ja tukee lasten, nuorten sekä perheiden hyvinvointipalveluiden kehittämistä ja toteuttamista (lastensuojelulaki § 12). Vesilahden hyvinvointisuunnitelma toimii samalla myös lain edellyttämänä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmana.

Vesilahden kunta tarjoaa monipuolisia palveluita lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Näihin palveluihin kuuluu muun muassa avoin varhaiskasvatus, joka on suunnattu varhaiskasvatusikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Avoimen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lasten kasvua ja kehitystä sekä tarjota perheille apua ja tukea arjen haasteissa.

Elintapaneuvonta on tarkoitettu koko perheelle ja sen avulla pyritään edistämään terveellisiä tekoja ja valintoja sekä ehkäisemään terveysongelmia. Perheille tarjotaan tietoa ja ohjausta esimerkiksi ravitsemuksesta, liikunnasta ja muista hyvinvointiin liittyvistä teemoista.

Perusopetusikäisille lapsille ja nuorille on tarjolla etsivää harrastustoimintaa, joka kannustaa osallistumaan erilaisiin harrastuksiin ja aktiviteetteihin. Etsivä nuorisotyö puolestaan tukee alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat apua esimerkiksi koulutukseen, työllisyyteen tai muuhun elämäntilanteeseen liittyvissä asioissa. Vuoden 2025 alusta on Vesilahdessa käynnistynyt myös lain työllistymisen monialaisesta edistämisestä 16 § mukainen nuorten työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu Ohjaamo, joka tarjoaa maksutonta tietoa, tukea ja ohjausta työllistymiseen, kouluttautumiseen ja arjen hallintaan kaikille alle 30-vuotiaille.

Vesilahden kunnan järjestöillä on merkittävä rooli lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Paikalliset yhdistykset ja seurat tarjoavat monipuolisia harrastusmahdollisuuksia, kuten liikuntaa, taide- ja kulttuuritoimintaa sekä erilaisia kerhoja ja kursseja, jotka tukevat lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Lisäksi järjestöt järjestävät tapahtumia ja tempauksia. Järjestöjen tarjoamat palvelut ja toiminta täydentävät kunnan hyvinvointipalveluita ja luovat yhteisöllisyyttä Vesilahdessa.

Vesilahden kunta tekee myös tiivistä yhteistyötä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Pirkanmaan hyvinvointialueen palveluihin kuuluvat muun muassa terveydenhuollon palvelut, sosiaalipalvelut ja erilaiset hyvinvointia tukevat ohjelmat. Vesilahdessa kokoontuu säännöllisesti moniammatillinen lapsi- ja perhepalveluiden työryhmä (LAPE), jossa on edustajia niin kunnasta, hyvinvointialueelta kuin järjestöistä ja seurakunnasta. Lisäksi maakunnallinen ja alueellinen perhekeskustoiminta mahdollistaa yhteistyön eri toimijoiden sekä kunnan ja hyvinvointialueen välillä.

Keskeiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Vesilahden kunnan keskeiset palvelut	Kohderyhmä
Avoin varhaiskasvatus	Lapsiperheet (varhaiskasvatusikäiset)
Elintapaneuvonta	Koko perhe
Etsivä harrastustoiminta	Perusopetusikäiset
Etsivä nuorisotyö	Alle 29-vuotiaat
Hyvinvointia elintavoilla -sivusto	Perheen aikuiset
Iltapäivätoiminta	Esi- ja perusopetusikäiset
Kehityksen ja oppimisen tuki	Varhaiskasvatusikäiset lapset
Nuorisotila Nurkka	3.-6. luokkalaiset ja 7.-9. luokkalaiset
Nuorisovaltuusto	13-18-vuotiaat
Perheliikuntaillat	Lapsiperheet (varhaiskasvatusikäiset)
Perheohjaus	Lapsiperheet (varhaiskasvatusikäiset)
Poukama -materiaalilainaamo	Tukea tarvitsevat perheet
Varhaiskasvatuksen erityisopetus	Varhaiskasvatusikäiset lapset
Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatusikäiset lapset

Taulukko 1. Vesilahden kunnan keskeiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut.

Pirkanmaan hyvinvointialueen keskeiset palvelut	Kohderyhmä
Aikuissosiaalityö	Perheen aikuiset
Ehkäisyneuvonta	Yli 13-vuotiaat ja aikuiset

Erikoissairaanhoito	Koko perhe
Fysioterapia	Koko perhe
Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	Kouluikäiset lapset ja nuoret
Koulupsykologi	Kouluikäiset lapset ja nuoret
Kuraattoritoiminta	Kouluikäiset lapset ja nuoret
Lapsiperheiden kotipalvelu	Lapsiperheet
Lastenneuvola	Lapsiperheet (alle kouluikäiset)
Lastenpsykiatria	Alle 13-vuotiaat
Lastensuojelu	Lapset, nuoret ja perheet
Lastenvalvojan palvelut	Koko perhe
Lääkäripalvelut	Koko perhe
Nuorisopsykiatria	13–17-vuotiaat
Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut	Yli 13-vuotiaat
Omaolon hyvinvointivalmennukset	Perheen aikuiset
Perheasioiden sovittelu	Koko perhe
Perhetukikeskus Päiväperho (päihteet ja riippuvuudet)	Lapsiperheet ja odottavat perheet
Perhetyö	Koko perhe
Pirkanmaan hyvinvointia elintavoilla - sivusto	Perheen aikuiset
Psykiatrinen sairaanhoitaja	Koko perhe
Puheterapeutti	Koko perhe
Pyydä apua -lomake	Koko perhe
Päihdetyö	Koko perhe
Ravitsemusterapeutti	Koko perhe
Sosiaalinen kuntoutus	Perheen aikuiset
Sosiaaliohjaus	Koko perhe
Sosiaalityö	Koko perhe
Suun terveydenhuolto	Koko perhe
Vammaispalvelut	Koko perhe
Äitiysneuvola	Odottavat perheet

Taulukko 2. Pirkanmaan hyvinvointialueen keskeiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut.

Muiden järjestäjien palvelut	Järjestäjä	Kohderyhmä
Kelan palvelut	Kansaneläkelaitos	Koko perhe
Perhekahvila	MLL	Lapsiperheet
Hengähdystetki arkeen - palvelu	MLL	Lapsiperheet

Perhekerho, perhemuskari ja diakoniaruokailu	Vesilahden seurakunta	Lapsiperheet ja aikuiset
Perhesähly ja yleisurheilukoulu	Vesilahden Visa	Lapsiperheet (yli 6-vuotiaat)
Perhetempula	MLL	Lapsiperheet
Vaavinkaiset	MLL	Vauvaperheet
Ennaltaehkäisevä harrastustoiminta	Partio, MLL, 4H-yhdistykset, kyläyhdistykset, nuorisoseurat, LVU ja muut paikalliset järjestöt ja seurakunta	Lapset, nuoret ja lapsiperheet

Taulukko 3. Muiden Vesilahdessa toimivien järjestäjien keskeiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut.

Lapsiystävällinen kunta -malli

Vesilahden kunta päätti 2.11.2020 hakea mukaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -toimintamalliin. Malli on tuonut työkaluja ja tukea kunnalle lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi. Vesilahden kunnassa toteutettiin mallin mukaisesti laaja lasten ja nuorten kuuleminen sekä kartoitettiin lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä tekijöitä. Lisää tietoa mallista löytyy verkkosivulta <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta/>

Lasten ja nuorten kuulemisen ja alkukartoituksen perusteella laadittiin ensimmäinen toimintasuunnitelma. Siinä määriteltiin keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet, joilla edistettiin Vesilahdessa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Toimintasuunnitelma tehtiin kahdeksi vuodeksi ja sen tavoitteet olivat seuraavat:

- Lapsivaikutusten arviointeja (LAVAA) toteutetaan kunnassa systemaattisesti.
- Kunta varmistaa, että lasten ja nuorten perustason palvelut tukevat lasten ja nuorten mielenterveyden rakentumista arjessa.
- Kunnan palveluita koskeva palautteenkeruu on lapsiystävällistä, säännönmukaista ja järjestelmällistä.
- Kunnan viestintä edistää lapsen oikeuksien näkymistä ja toteutumista.

Unicef ohjasi, tuki ja arvioi Vesilahden kuntaa toimintasuunnitelman toteuttamisessa. Työ lapsiystävällisyyden varmistamiseksi kunnassa on tärkeää, koska lapsuuteen ei kuulu oikeuksien puolustaminen. Lasten huomioiminen ja kuuleminen luo kuntaan toimintakulttuuria, jossa kaikkien näkökulma tulee huomioiduksi. Huomion kiinnittäminen kunnan lapsiystävällisyyteen ei siten vähennä kunnan kaikkien asukkaiden osallisuutta ja hyvinvointia. Vesilahden kunta sai Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen 8.10.2024. Suomen Unicef kiittää Vesilahtea erityisesti näistä asioista Lapsiystävällinen kunta -työssä:

- Lapsivaikutusten arviointia on edistetty vaihe vaiheelta, esim. ohjeistuksen kautta tiiviiksi osaksi kunnan päätöksentekoa.

- Vesilahdella on tehty laaja kartoitus siitä, missä kunnan palveluissa kerätään palautetta lapsiystävällisin menetelmin.
- Yhteissuunnittelua lasten ja nuorten kanssa on toteutettu kunnan kulttuuripalveluiden kehittämiseksi mm. kulttuurityöpajoissa varhaiskasvatusikäisille ja alakoululaisille sekä nuorisovaltuuston kanssa.
- Vesilahden uusien työntekijöiden perehdytysmateriaaliin on lisätty lapsen oikeuksiin perehtyminen.
- Vesilahdella on koulutettu henkilöstöä tunnistamaan paremmin lasten ja nuorten mielenterveyden ja elämänhallinnan haasteita.
- Lapsen oikeudet ovat kiinteä osa kunnan viestintäsuunnitelmaa.

Tunnustuksen jälkeen kunnassa jatketaan lapsiystävällisyyden kehittämistä mallin mukaisesti yhdessä Unicefin kanssa. Syksyllä 2025 tekeillä on uusi toimintasuunnitelma. Uutta toimintasuunnitelmaa varten tarkasteltiin niitä Lapsiystävällinen kunta -mallin indikaattoreita, joita Vesilahdessa on erityisen tärkeää kehittää eteenpäin, ja lisäksi toteutettiin lasten ja nuorten kuuleminen. Uudessa toimintasuunnitelmassa tavoitteina on keskittyä lapsen oikeuksiin kunnan rakenteissa, haavoittuvassa olevien lasten aseman parantamiseen, lapsivaikutusten arviointiprosessin (LAVA) kehittämiseen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen mielekkään vapaa-ajan tekemisen ja yhteisövaikuttavuustyön kautta. Unicef arvioi Vesilahden uuden toimintasuunnitelman loppuvuodesta 2025.

Ehkäisevä päihdetyö Vesilahdessa

Ehkäisevä päihdetyö pyrkii vähentämään päihteiden käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja eri menetelmin, kuten valistuksella, sosiaalisella tuella ja yhteisöllisillä tapahtumilla. Työhön kuuluu myös päihteettömyyden edistäminen ja varhaisen puuttumisen mallien kehittäminen, jotta päihteiden käyttö ei pääsisi muodostumaan ongelmaksi. Kunnat ovat lain mukaan velvollisia järjestämään ehkäisevää päihdetyötä alueellaan (Laki ehkäisevästä päihdetyöstä 523/2015). Kuntien tulee edistää suunnitelmallisesti ehkäisevän päihdetyön toimia mm. yhteistyön, tiedottamisen ja päihdeolojen seurannan keinoin (Laki ehkäisevästä päihdetyöstä 523/2015, 5 §). Vesilahden hyvinvointisuunnitelma toimii samalla kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelmana.

Kunnalla on velvollisuus huolehtia ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimetä ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaava toimielin. Vesilahdessa tästä työstä vastaa sivistyslautakunta. Vesilahden kunta on nimennyt hyvinvointisuunnittelijan ehkäisevän päihdetyön vastuu- ja yhdyshenkilöksi.

Ehkäisevää päihdetyötä sekä mielenterveyden edistämistyötä tehdään tiiviissä alueellisessa yhteistyössä. Pirkanmaan hyvinvointialue koordinoi alueellista työtä. Pirkanmaan hyvinvointialue on laatinut ehkäisevän päihdetyön suunnitelman vuosille 2023–2026, joka on osa Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomusta ja –suunnitelmaa. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman on tarkoitus mahdollistaa Pirkanmaan hyvinvointialueen ja kuntien sujuvaa yhteistyötä. Vaikka hyvinvointialueen suunnitelmassa olevia toimenpiteitä toteutetaan

sosiaali- ja terveyspalveluissa, kunnat voivat hyödyntää suunnitelmaa ja osallistua toimenpiteiden toteuttamiseen omien tarpeidensa mukaisesti.

Yksi keskeinen kuntien ja hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön yhteistyömuoto on Pakka-toimintamalli, joka on paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty menetelmä. Pakka-toimintamallissa tehdään paikallisiin yhteisöihin keskittyvää ehkäisevää päihdetyötä, jossa tavoitteena on että:

1. nuorten ja aikuisten alkoholin käyttö, tupakka-/nikotiinituotteiden käyttö ja ongelmia aiheuttava pelaaminen vähenevät;
2. juomisen, tupakoinnin ja rahapelaamisen aloitusikä nousee;
3. humalajuominen haittoineen vähenee.

Pirkanmaan hyvinvointialueella toimii neljä seudullista työryhmää, joista Vesilahti kuuluu etelän seutuun. Muun muassa etsivä nuorisotyöntekijä, koulukuraattori ja kouluvalmentaja ovat osallistuneet säännöllisesti alueellisen Pakka-ryhmän työskentelyyn.

Osana Pakka-työskentelyä Pirkanmaan hyvinvointialue toteutti päihdetilannekyselyn syksyllä 2024. Vesilahdessa kyselyyn osallistui 174 pääosin 13–15-vuotiaasta nuorta ja 31 aikuista. Nuorista vastaajista 64 % oli sitä mieltä, että omalla asuinalueella käytetään liikaa sähkösavukkeita. Alkoholin kohdalla vastaava luku oli 44 %, tupakan 36 % ja nikotiinipussien 37 %. Kyselyn perusteella sähkösavukkeet ovat yleisiä alaikäisten keskuudessa: 68 % nuorista vastaajista oli nähnyt, että alaikäiset ovat käyttäneet sähkösavukkeita viimeisen 12 kuukauden aikana. Myös alkoholin, tupakan ja nikotiinipussien käyttöä oli havainnut yli 40 % nuorista vastaajista. Aikuisten vastaajien lukumäärä on vähäinen, mutta myös heistä yli 60 % oli havainnut alaikäisten tupakan, nikotiinipussien ja sähkösavukkeiden käyttöä. Aikuisista vastaajista 77 % oli sitä mieltä, että kunnassa tulisi puuttua nykyistä enemmän alaikäisten sähkösavukkeiden käyttöön.

Nuorista vastaajista 72 % ei osannut sanoa, mistä saa luotettavaa tietoa eri päihteidenkäytön seurauksista. 68 % ei myöskään tiennyt, mistä nuori voisi saada tukea päihteidenkäytön lopettamiseen. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että nuorille on tärkeää tarjota säännöllistä, helposti lähestyttävää ja kohderyhmää puhuttelevaa tietoa päihteistä ja niiden terveyshaitoista. Myös päihteidenkäytön lopettamiseen on tarjottava nuorille kohdistettua matalan kynnyksen tukea.

Ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen

Kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi (laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 5 § (28.10.2022/876)).

Vesilahden kunnan hyvinvointisuunnitelma toimii samalla lain edellyttämänä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmana. Suunnitelman laatimisessa on tehty tiivistä yhteistyötä mm. kunnan vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa, jotta eritoten ikäihmisten ja vammaisten näkökulmat ja

tarpeet tulevat aidosti huomioiduiksi. Tavoitteet ja toimenpiteet on muotoiltu siten, että ne edistäisivät ja tukisivat erityisesti myös ikääntyneiden ja vammaisten hyvinvointia laajalaisesti.

Vesilahdessa ikäihmisille suunnattuja hyvinvointipalveluja ovat muun muassa erilaiset liikuntaryhmät, kuntosalivuorot, elintapaneuvonta ja uimahallikuljetukset. Lisäksi tarjontaa löytyy Pirkan opiston kursseista. Kunnan liikuntaryhmät, kuntosalivuorot ja elintapaneuvonta ovat maksuttomia. Kunnan palveluiden lisäksi ikääntyneiden hyvinvointia tukevat myös Vesilahden seurakunta, paikalliset senioriyhdistykset, digikahvila ja muut vapaaehtoistoiminnan muodot sekä vanhus- ja vammaisneuvoston aktiivinen rooli.

Testamenttilahjoitus- ja hyvinvointikysely yli 65-vuotiaille

Vesilahden kunta on saanut testamenttilahjoituksen, joka on osoitettu Vesilahdessa asuvien ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseen. Kunta lähetti tähän liittyen kirjeitse kyselyn kaikille yli 65-vuotiaille vesilahtelaisille huhti-toukokuussa 2025. Kyselyllä kartoitettiin, millaiseen toimintaan testamenttivarat tulisi suunnata. Kyselyyn oli mahdollista vastata sähköisesti tai paperisella vastauslomakkeella.

Kyselyyn saapui vastauksia yhteensä 230 kappaletta. Näin ollen 24 % kaikista kirjeen vastaanottaneista vastasi kyselyyn. Kyselyssä tuli laittaa tärkeysjärjestykseen seuraavat vaihtoehdot: 1) liikunta ja terveys, 2) kulttuuri ja uuden oppiminen, 3) yhteisöllisyyden lisääminen. Vaihtoehdot perustuivat edellisen vanhusneuvoston tekemiin monipuolisiin ehdotuksiin testamenttivarojen käytöstä.

Kyselyvastausten perusteella liikunta ja terveys koettiin eniten tärkeäksi (vastausten keskiarvo 1,6 asteikolla 1–3, josta 1 on eniten tärkeä). Kulttuuri ja uuden oppiminen koettiin toiseksi eniten tärkeäksi (vastausten keskiarvo 1,9). Yhteisöllisyyden lisääminen koettiin kolmanneksi eniten tärkeäksi (vastausten keskiarvo 2,3).

Kyselyssä oli myös mahdollista antaa lisätietoja vastauksista. Teatteri-, konsertti- ja museoretket saivat lisätiedoissa eniten mainintoja. Myös ohjattua liikuntaa ja uimahallikuljetuksia toivottiin useissa vastauksissa. Mainintoja saivat myös asiointiliikenteen lisääminen syrjäkyliltä, vapaaehtoistoiminnan tukeminen ja vapaaehtoisten muistaminen, digiapu kotikäyntinä sekä yhteisölliset tapahtumat ja tapaamiset ja yhteiset tilat seurusteluun. Useassa vastauksessa toivottiin, että tapahtumissa ja toiminnoissa huomioitaisiin myös heikommassa kunnossa olevat ikäihmiset ja esim. kuulovammaiset ja pyörätuolin käyttäjät. Lisäksi esiin nostettiin, että testamenttivaroin järjestetyistä tapahtumista ja toiminnoista on tiedotettava monipuolisesti.

Testamenttikyselyn lisäksi Vesilahden kunta kartoitti samalla kyselyllä ikäihmisten hyvinvointia. Kyselyvastaukset antoivat arvokasta tietoa vesilahtelaiden ikäihmisten hyvinvoinnin tilasta, sillä kuntakohtaista indikaattoritietoa ikääntyneiden hyvinvoinnista on hyvin heikosti saatavilla.

Hyvinvointikyselyssä tuli arvioida eri väittämiä asteikolla 1–5, josta 1 on täysin eri mieltä ja 5 on täysin samaa mieltä. Kyselyn väittämät ja tulokset ovat seuraavat:

- 1) Koen, että minulla on riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa kunnassa tapahtuviin asioihin. Vastausten keskiarvo 2,87.
- 2) Koen, että terveydentilani on hyvä. Vastausten keskiarvo 3,60.
- 3) Löydän helposti tekemistä vapaa-ajalla. Vastausten keskiarvo 4,12.
- 4) Elämässäni on riittävästi läheisiä ihmisiä, kuten ystäviä tai perhettä. Vastausten keskiarvo 4,16.
- 5) Koen Vesilahden turvalliseksi. Vastausten keskiarvo 4,43.

Tulosten perusteella etenkin ikäihmisten koettu turvallisuus on hyvä. Useat myös kokevat, että elämässä on riittävästi läheisiä ihmisiä ja vapaa-ajan tekemistä löytyy helposti. Sen sijaan kunnassa tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota siihen, että ikäihmiset voisivat vaikuttaa kunnassa tapahtuviin asioihin.

Kyselyssä oli mahdollista antaa lisätietoja vastauksista kirjallisesti. Vastauksissa nousi esiin haasteita hyvinvointialueen palveluihin liittyen. Kunnan on tärkeä tuoda näitä ongelmakohtia esiin eri yhteistyöverkostoissa, jotta hyvinvointialue pystyy kehittämään palvelujaan ikäihmisten näkökulmat huomioiden. Kyselyssä mainittiin myös haasteet liikkumiseen liittyen: varsinkin talvella syrjäkyliltä on vaikea päästä kulkemaan pimeillä ja liukkailla teillä. Tämä on tärkeää ottaa kunnassa huomioon liikenneturvallisuutta kehitettäessä.

Ikäihmisten hyvinvointikyselyssä oli myös nähtävissä viitteitä eriytymisestä. Useat vastaajat arvioivat kaikkien kysyttyjen hyvinvoinnin osa-alueiden olevan hyvällä tolalla, mutta toisaalta vastausten joukossa oli myös paljon heikkoja tuloksia, etenkin koetun terveydentilan ja läheisten ihmissuhteiden osalta. Kunnassa on tärkeää huomioida myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevat kuntalaiset samalla kun mietitään laaja-alaisia keinoja hyvinvoinnin edistämiseksi. Kysely myös osoittaa, että työtä yksinäisyyden ehkäisemiseksi on tehtävä kaikissa ikäryhmissä.

Viitekehityksenä Stiglitzin komitean hyvinvointimalli

Vesilahden hyvinvointisuunnitelman viitekehityksenä on Stiglitzin komitean hyvinvointimalli, joka pyrkii tarkastelemaan ihmisen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Mallin mukaan hyvinvointi on moniulotteinen käsite, jonka kaikkia ulottuvuuksia tulee tarkastella samanaikaisesti.

Stiglitzin komitean hyvinvointimalli on kehitetty laajentamaan perinteisiä taloudellisia mittareita, kuten bruttokansantuotetta (BKT), ja kattamaan laajempi valikoima hyvinvoinnin osa-alueita. Malli pyrkii tarjoamaan monipuolisemman ja laaja-alaisemman kuvan yhteiskunnan edistymisestä ja yksilöiden elämänlaadusta.

Hyvinvointimalli perustuu kolmeen pääperiaatteeseen:

- Taloudellinen hyvinvointi: Tämä sisältää tulot, varallisuuden ja kulutuksen. Taloudellinen vakaus ja riittävä aineellinen elintaso ovat perusedellytyksiä hyvälle elämälle.
- Sosiaalinen hyvinvointi: Tämä kattaa terveyden, koulutuksen, työtilanteen, sosiaaliset suhteet ja yhteiskunnallisen osallistumisen. Ihmisten mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan, vaikuttaa päätöksentekoon ja saada ääni kuuluviin on olennainen osa hyvinvointia.
- Ympäristöön liittyvä hyvinvointi: Tämä sisältää turvallisen ja terveellisen elinympäristön, ekologisen kestävyys ja luonnonvarojen kestävä käytön. Ympäristön tila vaikuttaa suoraan ihmisten elämänlaatuun ja tulevien sukupolvien mahdollisuuksiin.

Stiglitzin komitea korostaa, että hyvinvointia tulee tarkastella moniulotteisesti ja eri näkökulmista samanaikaisesti. Tämä tarkoittaa, että terveyttä, koulutusta, henkilökohtaista toimintaa ja työtä, yhteiskunnallista osallistumista, sosiaalisia yhteyksiä ja suhteita, aineellista elintasoa, ympäristöä sekä turvallisuudentunnetta ei voida erottaa toisistaan, vaan ne muodostavat yhdessä kokonaiskuvan ihmisten hyvinvoinnista.

Komitean mukaan on tärkeää käyttää monipuolisia mittareita ja indikaattoreita, jotka heijastavat hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia. Näin saadaan tarkempi ja oikeudenmukaisempi kuva yhteiskunnan tilasta ja voidaan suunnitella parempia toimenpiteitä hyvinvoinnin parantamiseksi.

Stiglitzin komitean hyvinvointimallia hyödynnetään laajasti eri maissa ja organisaatioissa, mukaan lukien Tilastokeskus Suomessa. Malli tarjoaa arvokkaita työkaluja päätöksenteon tueksi ja auttaa ymmärtämään, miten eri tekijät vaikuttavat ihmisten elämänlaatuun ja yhteiskunnan kehitykseen.

Lisätietoa viitekehyksestä löytyy esimerkiksi julkaisusta Simpura, J. 2009: "Stiglitzin komissio paaluttaa yhteiskuntien edistyksen ja hyvinvoinnin mittaamisen tämän päivän maailmaan".

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101646/simpura.pdf>

Vesilahden kunnan hyvinvointisuunnitelmassa hyvinvoinnin ulottuvuudet on jäsennetty kolmeen osa-alueeseen:

Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset, jotka sisältävät elintason, koulutuksen sekä osallisuuden ja hallinnoinnin;

Terveys, elintavat ja harrastaminen;

Turvallinen ympäristö, joka kattaa sosiaaliset suhteet, viihtyisyyden ja turvallisuuden.

Hyvinvointi-indikaattoreiden rajoitukset

Julkisista tietokannoista löytyy satoja hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita, mutta niiden käyttöä rajoittaa muun muassa tiedonkeruun frekvenssi ja tietojen hidas päivittyminen. Monet indikaattoritiedoista eivät myöskään ole käytettävissä asukasluvultaan vähäisissä kunnissa. Vesilahden kunnan otoskoon pienuuden takia joissain indikaattoreissa, kuten MOVE! -mittauksissa, vuosittainen vaihtelu voi puolestaan olla todella suurta. Hyvinvointitietoa eri ikäryhmistä, kuten senioriväestöstä ja erityisesti työikäisistä, on myös hyvin vähän saatavilla.

Kunnan omaa tiedonkeruuta hyvinvoinnista kehitetään osana laadunhallinnan kokonaisuutta, jotta syntyisi pitkiä jatkumia ja vertailtavuutta. Hyvinvointialueuudistus on myös tuottanut tarpeita yhdenmukaistaa hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien hyvinvointisuunnitelmien rakenteita ja indikaattoreita. Niin kuntien kuin hyvinvointialueenkin hyvinvointityössä on tärkeää huomioida, että muutokset hyvinvoinnissa tapahtuvat hitaasti. Tästä syystä hyvinvoinnin edistäminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisia toimia.

2 Hyvinvointisuunnitelma – indikaattorit ja tavoitteet

Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – elintaso, koulutus, osallisuus ja hallinnointi

Hyvinvoinnin rakenteellisilla edellytyksillä tarkoitetaan kuntalaisten elin- ja koulutustasoa sekä kunnallishallinnon hyvinvointia mahdollistavia rakenteita, kuten mahdollisuuksia osallisuuteen. Rakenteellisiin edellytyksiin sisältyvät elintaso (mm. tulot ja varallisuus), koulutus, mahdollisuudet osallisuuteen sekä kunnan hyvinvointia tukevat toimintatavat ja rakenteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi pyritään ennaltaehkäisemään syrjäytymistä ja polarisaatiota kuntalaisten ja kunnan eri osien välillä.

Hyvinvoinnin rakenteellisiin edellytyksiin vaikuttavat lukuisat eri seikat. Korkeasti koulutetut ihmiset voivat keskimääräisesti paremmin, ovat taloudellisesti paremmassa asemassa ja ovat kiinnostuneempia huolehtimaan omasta ja läheistensä hyvinvoinnista. Pahoinvointi ja terveyshaasteet ovat yleisempiä alhaisemmissa tulo- ja varallisuusluokissa sekä heikkotuloisemmilla asuinalueilla.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteilla ja resurssoinnilla voidaan vaikuttaa kuntalaisten hyvinvointiin. Mahdollisuuksien luominen osallisuuteen ja vaikuttamiseen ovat tässä keskeisiä keinoja.

Vesilahden hyvinvointisuunnitelmassa rakenteellisia edellytyksiä tarkastellaan monesta eri kulmasta. Indikaattoritiedon lisäksi seurataan koulutustasoindeksiä, väestönkehitystä tilastoalueittain, Tampereen kaupunkiseudun laatimaa hyvinvointi-indeksiä sekä paikallisten kyselyiden tuloksia.

Koulutustasoindeksi

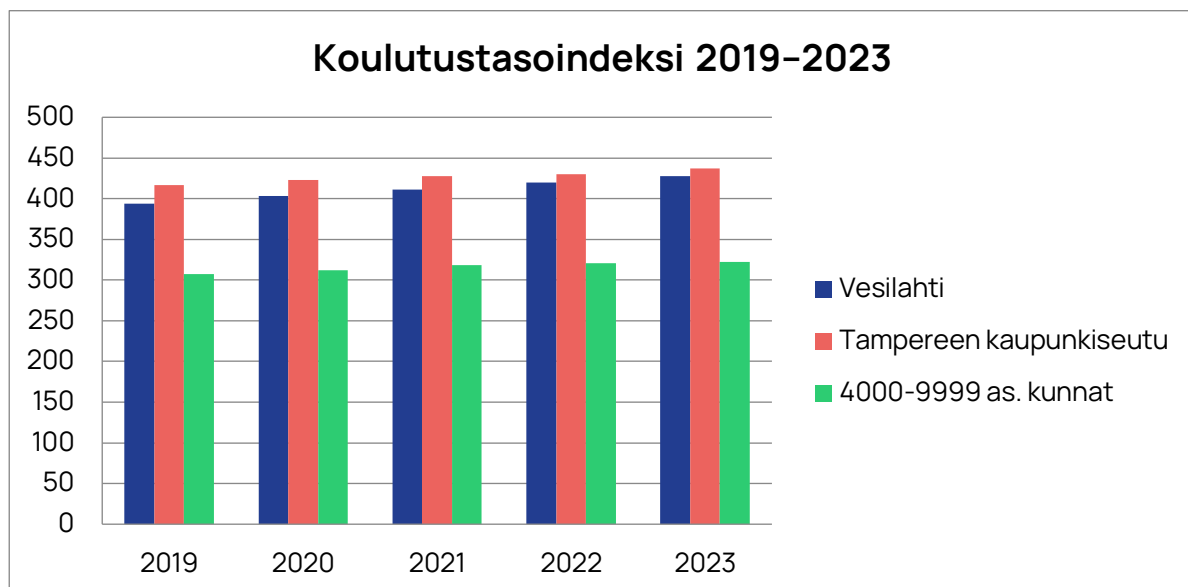
Tampereen kaupunkiseudun kunnista on laadittu Elinvoima, vetovoima ja pitovoima (EVP) -indeksin seutu- ja kuntakohtainen analyysi, joka on julkaistu tammikuussa 2025. Koulutustasoindeksi on osa EVP-indeksiä.

Vesilahdessa perusasteen jälkeistä korkeinta tutkintoa suoritettiin keskimäärin 4,3 vuotta eli koulutustasoindeksi oli 426 vuonna 2023. Vesilahden indeksi oli vahvempi kuin samankokoisten kuntien keskimääräinen indeksi.

Verrokkiryhmä	Koulutustaso- indeksi 2019	Koulutustaso- indeksi 2024 ↑	Muutos % 2019- 2023	Sijoitus Manner- Suomessa /293
Vesilahti	394	426	+8,0 %	17
Siuntio	393	411	+4,6 %	26
Taipalsaari	385	406	+5,5 %	29
Liperi	358	375	+4,6 %	53
Nousiainen	349	367	+5,0 %	60

Taulukko 4. Koulutustasoindeksi Vesilahdessa ja samankokoisissa vertailukunnissa. Lähde: MDI part of FCG.

Vesilahden koulutustasoindeksi oli Tampereen kaupunkiseudun indeksiä hieman heikompi, mutta koko maan indeksiä vahvempi vuonna 2023. Vesilahden koulutustasoindeksi oli kaikista korkein verrokkiryhmässä ja kasvoi suhteellisesti tarkasteltuna eniten vuosina 2019–2023. Koko maassa koulutustasoindeksi oli 396 vuonna 2023. Manner-Suomessa indeksi oli vahvin Kauniaisissa (606) ja Espoossa (495) sekä heikoin Kivijärvellä (241). (Lähteet: Tampereen kaupunkiseudun EVP-indeksianalyysi 2025, Tilastokeskus, StatFin; väestön koulutusrakenne.)

Kuva 1. Koulutustasoindeksi 2019–2023 Vesilahdessa, Tampereen kaupunkiseudulla ja 4000–9999 asukkaan kunnissa. Lähteet: Tampereen kaupunkiseudun EVP-indeksianalyysi 2025, Tilastokeskus, StatFin; väestön koulutusrakenne.

Alueelliset erot

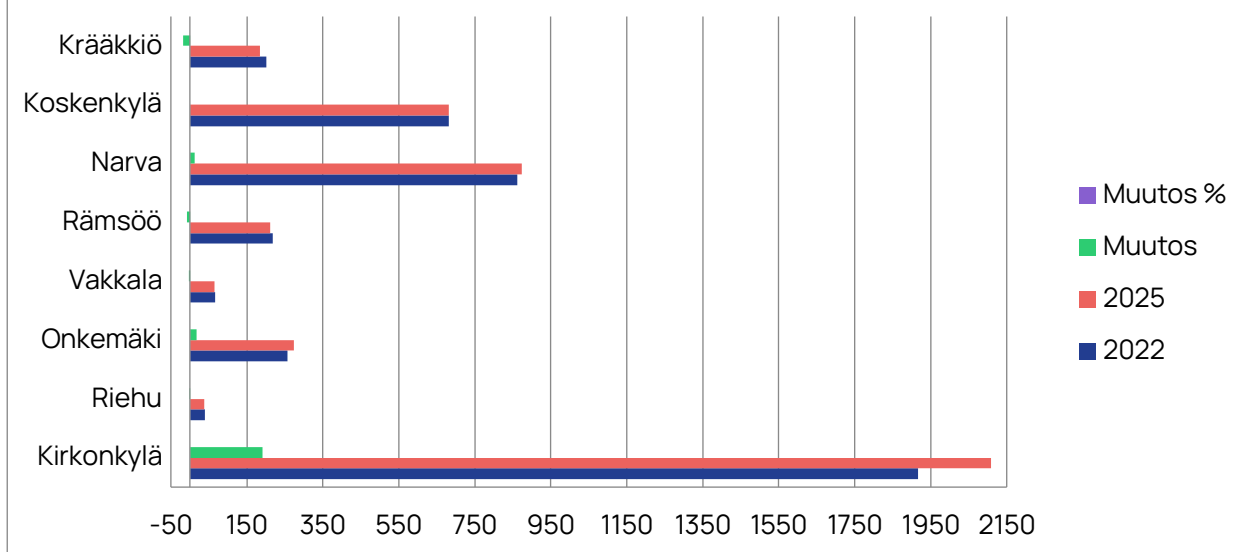
Vesilahden kunnassa on itä-länsi-suuntaisesti melko suuria etäisyyksiä ja kunnan eri osissa on erilaisia ominaispiirteitä. Tilastokeskus kerää Vesilahdesta aineistoa tilastoalueittain, jotka ovat esitetty alla olevassa kartassa.

Kuva 2. Vesilahden tilastoalueet. Lähde: Tilastokeskus.

Väestön määrän ja kehityksen tarkastelu tilastoalueittain vuosina 2022–2025 osoittaa, että valtaosan kunnan väestöstä asuinpaikka sijoittuu kunnan itäiseen osaan, joka on kuluneen valtuustokauden aikana kasvanut.

Väestökehitys pienalueittain 2022–2025

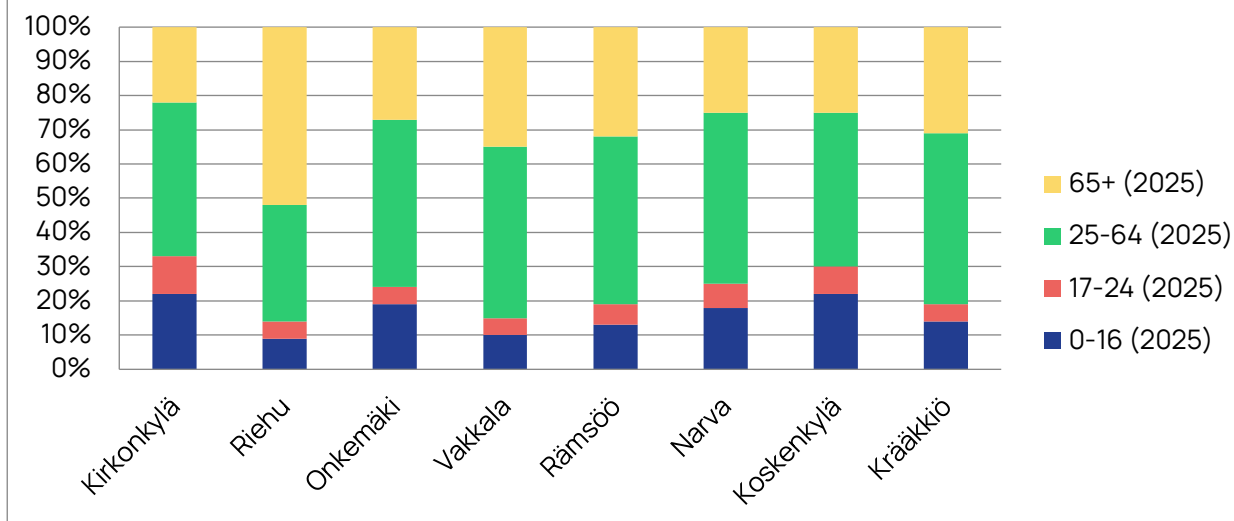

	Kirkonkylä	Riehu	Onkemäki	Vakkala	Rämsöö	Narva	Koskenkylä	Krääkkiö
Muutos %	9 %	-3 %	6 %	-3 %	-3 %	1 %	0 %	-9 %
Muutos	191	-1	17	-2	-7	12	0	-17
2025	2108	38	274	65	211	873	681	185
2022	1917	39	257	67	218	861	681	202

Kuva 3. Vesilahden väestökehitys pienalueittain 2022–2025. Lähde: Tilastokeskus.

Väestön ikärakenteen tarkastelu tilastoalueittain osoittaa, että kunnan läntisissä osissa väestö on keskimäärin iäkkäämpää. Tämä yhdessä harvemman yhdyskuntarakenteen kanssa ohjaa suunnittelemaan ja toteuttamaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä palveluita alueellisesti erilaisin painotuksin.

Ikäryhmien suhteelliset osuudet tilastoalueittain

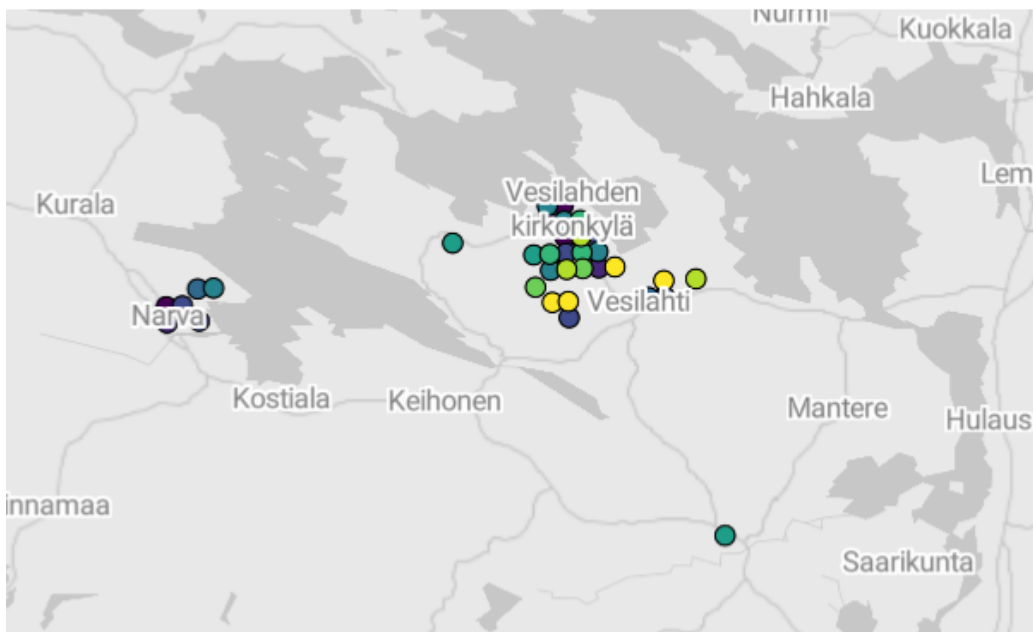
Kuva 4. Ikäryhmien suhteelliset osuudet tilastoalueittain Vesilahdessa. Lähde: Tilastokeskus.

Tampereen kaupunkiseudun hyvinvointi-indeksi

Tampereen kaupunkiseudulla tuotetaan alueellisen eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi hyvinvointitietoa paikkatiedon (250x250 metrin tilastoruutujen) perusteella. Seudun hyvinvointi-indeksi koostuu kolmesta hyvinvoinnin rakenteellisesta muuttujasta (työttömien ja korkeakoulutettujen osuudesta sekä mediaanituloista), jotka ovat yhteydessä lähes kaikkiin hyvinvointitekijöihin. Indeksissä em. indikaattoreista muodostetaan yksi muuttuja, jonka perusteella kaikki seudun tilastoruudut (indeksi muodostetaan vain, jos tilastoruudun alueella asuu yli 10 työkäistä) asetetaan järjestykseen ja jaetaan kymmeneen osaan. Jokainen desiili saa oman värinsä, jolloin kartalla voidaan nähdä kuinka kirkkaan väriset ylimpien (joissa siis vähemmän työttömyyttä sekä enemmän koulutusta ja tuloja) sekä tummat alemman desiilin alueet sijoittuvat.

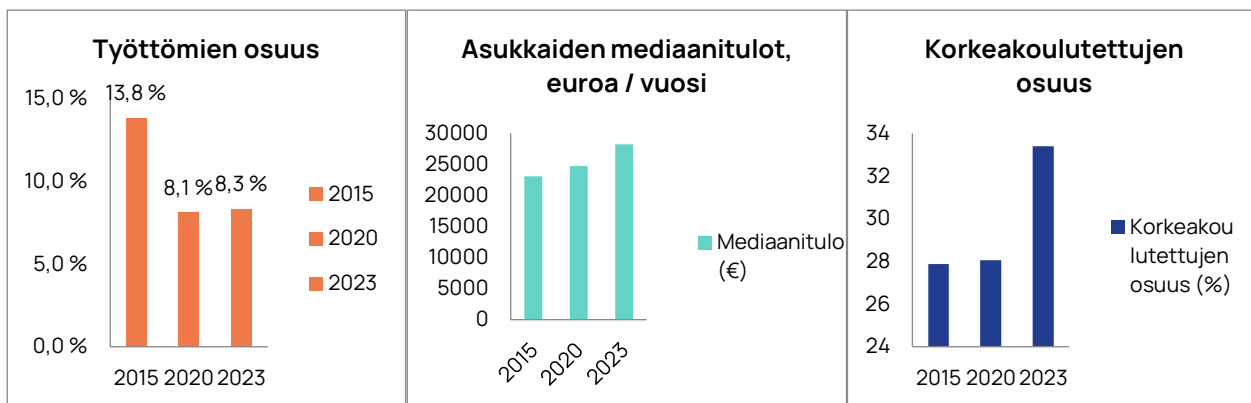
Hyvinvointi-indeksi 250*250 metrin ruuduissa desiileittäin

desiili 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kuva 5. Hyvinvointi-indeksi Vesilahdessa desiileittäin esitettynä 250 x 250 metrin tilastoruuduissa. Lähde: Tilastokeskus, Tampereen kaupunkiseutu, Jussi Välimäki.

Vuonna 2020 Vesilahden kunnan hyvinvointi-indeksi desiilien keskiarvo oli 5,6 ja vuoden 2023 aineistossa se oli 5,8. Luku ei kuvaa hyvinvoinnin muutoksia, vaan vesilähtelaisten rakenteellisen hyvinvointitekijöiden tilaa suhteessa muuhun kaupunkiseutuun. Osatekijöiden muutokset Vesilahdessa ovat valtuustokauden aikana koulutuksen ja tulojen osalta selvästi myönteisiä, mutta työttömyys on säilynyt kutakuinkin ennallaan.

Kuva 6. Hyvinvointi-indeksin osatekijöiden muutokset Vesilahdessa. Lähde: Tilastokeskus, Tampereen kaupunkiseutu, Jussi Välimäki.

Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – indikaattorit

Hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa hyvinvoinnin rakenteellisia edellytyksiä tarkasteltiin myös hyte-kertoimen indikaattorien perusteella. Indikaattoritietoa täydennettiin kunnan strategia- ja asukaskyselyillä sekä ikäihmisten hyvinvointikyselyllä. Indikaattoritiedon pohjalta tehtiin analyysi ja johtopäätökset sekä asetettiin hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet.

Vesilahden hyte-kerroin

Hyte-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy pieniltä osin niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös vuoden 2023 sote-uudistuksen jälkeen. Hyte-kerroin muodostuu toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrääjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Vesilahden hyte-kerroin oli 72/100 vuonna 2024. Vuonna 2023 hyte-kerroin oli 79 ja vuonna 2022 se oli 67. Vuoden 2024 hyte-kerroin on 21,5 € asukasta kohti vuodessa. Vuonna 2023 kerroin oli 22,6 €, ja vuonna 2022 se oli 19 €. Hyte-kerrointa seurataan myös Vesilahden kunnan talousarviossa strategiamittarina. Tampereen kaupunkiseudun kuntien hyte-kerroin oli vuonna 2024 välillä 65–75.

Hyte-kerroin 0–100, Tampereen kaupunkiseutu

	2021	2022	2023	2024
Kangasala	66	64	69	66
Lempäälä	66	77	75	73
Nokia	65	71	75	72
Orivesi	64	71	66	65

Pirkkala	74	74	79	75
Tampere	68	74	77	65
Vesilahti	67	67	79	72
Ylöjärvi	64	66	72	69

Taulukko 5. Tampereen kaupunkiseudun hyte-kerroinvertailu. Lähde: Sotkanet.

Hyte-kertoimen indikaattoritiedot

Yleisesti ottaen Vesilahden hyte-kertoimeen vaikuttavat indikaattorit ovat parantuneet selvästi edellisen valtuustokauden ja hyvinvointisuunnitelman systemaattisen toteuttamisen myötä. Joiltain osin tulokset ovat pudonneet vuoteen 2023 verrattuna. Syyt muutokseen ovat selvillä ja toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi ovat käynnissä.

		2021	2022	2023	2024
HYTE-kerroin euroa / asukas	Vesilahti	19	19	22,6	21,5
HYTE-kerroin, 0–100	Vesilahti	67	67	79	72
HYTE-kerroin, 1 000 euroa	Vesilahti	83,1	84,3	100,8	99,4
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti	100	39	58	34
Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti	33	33	38	38
Koulukuraattorin työpanoksen määrä viikossa jaettuna 100 oppilaalla	Vesilahti	100	100	93	93
Koulupsykologin työpanoksen määrä viikossa jaettuna 100 oppilaalla	Vesilahti	91	91	100	100
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	Vesilahti	100	100	0	0
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	Vesilahti	90	90	100	100
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti	100	100	100	100

Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään peruskoulussa kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista	Vesilahti	100		100	
Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	Vesilahti	100	100	100	100
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	Vesilahti	0	0	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	Vesilahti	100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	Vesilahti	0	0	100	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	Vesilahti	100	100		100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	Vesilahti	100	100	100	100

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	Vesilahti	100	100		100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	Vesilahti	100	100		100
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	Vesilahti	0	0	0	0
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	Vesilahti	0	100		100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin	Vesilahti	0	100		100
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	Vesilahti	100	100	100	100
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	Vesilahti	64	73	93	87
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti	41	45	58	26
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	Vesilahti	71	61	66	57
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti	100	100	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	Vesilahti	0	0	100	100
Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti	50	50	43	43

Taulukko 6. Hyte-kertoimen indikaattorit. Lähde: Sotkanet.

Indikaattori	Alue	2021	2022	2023	2024	2025
Koen, että minulla on riittävä mahdollisuus vaikuttaa kunnassa tapahtuviin asioihin, keskiarvo asteikolla 1–5 (kuntalaiskysely 2022–2024, strategiakysely 2025)	Vesilahti	2,7	2,7	2,8	2,8	2,9
Koen, että minulla on riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa kunnassa tapahtuviin asioihin, keskiarvo asteikolla 1–5 (yli 65-vuotiaiden hyvinvointikysely)	Vesilahti					2,8

Taulukko 7. Koetut vaikutusmahdollisuudet Vesilahdessa. Lähteet: Vesilahden kunnan asukaskysely ja strategiakysely sekä yli 65-vuotiaiden testamenttilahjoitus- ja hyvinvointikysely.

Johtopäätökset

Vesilahtelaisten koulutus- ja elintaso ovat verrattain korkeat ja työllisyystilanne hyvä, mikä luo perustan hyvinvoinnin rakenteellisille edellytyksille. Myös kunnan hyte-kerroin on kohonnut erityisesti prosessi-indikaattorien nousun myötä, vaikka vuonna 2024 kerroin hieman laskikin. Kunta madaltaa kulttuurin osallistumisen kynnystä -indikaattori ei ole noussut tarkastelujakson aikana, mutta Kaiku-kortin käyttöönoton myötä asia saadaan todennäköisesti korjattua.

Kuntalais- ja strategiakyselyn sekä yli 65-vuotiaiden hyvinvointikyselyn perusteella vesilahtelaiset kokevat, että heidän mahdollisuutensa vaikuttaa kunnassa tapahtuviin asioihin ovat rajalliset (kyselyiden keskiarvo 2,8–2,9 asteikolla 1–5). Tämä osoittaa, että kuntalaisten osallisuutta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä tulee edistää entistä monipuolisemmin ja saavutettavammin.

Vesilahden sisällä on myös havaittavissa viitteitä eriytymisestä, sillä kasvavassa kunnan itäisessä osassa asukkaat ovat keskimäärin nuorempia ja hyvinvointi-indeksin perusteella heidän sosioekonominen asemansa on keskimäärin hyvä. Kunnan sisäiset erot tulee ottaa huomioon, kun pohditaan toimenpiteitä hyvinvoinnin edistämiseksi. Kunnassa on tärkeää vaalia ja edistää yhteisöllisyyttä mahdollistamalla niin arkisia kohtaamisia kuin laajempia tilaisuuksia ja tapahtumia, jotka kokoavat yhteen eri ikäisiä ja erilaisissa tilanteissa olevia kuntalaisia.

Vahva osallisuus ja aktiiviset kuntalaiset tekevät kunnasta yhteisöllisen, elinvoimaisen ja sosiaalisesti kestävän. – Paikallinen yhteisöllisyys on innostuneita kuntalaisia, jotka toimivat yhteisen hyvän eteen ja näkevät yhteisön hyvinvoinnin tavoittelemisen arvoisena. (Kuntaliitto)

Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – tavoitteet ja toimenpiteet

Vuosien 2026–2029 aikana hyvinvoinnin rakenteellisiin edellytyksiin liittyvät tavoitteet ovat Vesilahdessa seuraavat:

1. Varmistetaan, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hallinnolliset rakenteet mahdollistavat hyte-kertoimen pysymisen yli 70:ssä sekä Lapsiystävällinen kunta -mallin laaja-alaisen toteuttamisen.
2. Vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa edistetään siten, että osallisuus on jatkuvaa ja proaktiivista.
3. Tuetaan kunnan elinvoimaa vahvistamalla kunnan veto- ja pitovoimaa sekä huolehditaan kuntalaisten yhdenvertaisuudesta ja hyvinvointipalveluiden saavutettavuudesta.

Tavoitteiden saavuttamiseksi toteutetaan lukuisia toimenpiteitä, joita tarkastellaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Vuoden 2026 suunnitellut toimenpiteet on eritelty alla olevaan taulukkoon. Myös Pirkanmaan hyvinvointialueen alueellisessa hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa eri hyvinvoinnin osa-alueisiin liittyvät tavoitteet ja tavoitekohtaiset toimenpiteet on esitetty vastaavassa taulukkomuodossa.

Hyvinvoinnin osa-alue	Tavoitteet	Toimenpidesuunnitelma vuodelle 2026
Rakenteelliset edellytykset: elintaso, koulutus, osallisuus ja hallinnointi	1. Varmistetaan, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hallinnolliset rakenteet mahdollistavat hyte-kertoimen pysymisen yli 70:ssä sekä Lapsiystävällinen kunta -mallin laaja-alaisen toteuttamisen.	• Tarkastellaan hyte-kertoimen indikaattoreita ja kohdistetaan toimenpiteitä niihin indikaattoreihin, joita kunnassa on mahdollista edistää. Huolehditaan, että korkealla tasolla olevat indikaattorit säilyttävät tasonsa. • Ennakkovaikutusten systemaattista arviointia ja siihen liittyvää osaamista kehitetään edelleen. Erityisesti lapsivaikutusten arviointia (LAVAa) edistetään Lapsiystävällinen kunta -mallin mukaisesti. • Perehdytetään kunnan työntekijät ja uudet luottamushenkilöt lasten oikeuksiin ja kunnassa tehtävään Lapsiystävällinen kunta -työhön. Lasten oikeudet nostetaan esille myös henkilöstön täydennyskoulutuksissa.

		- Aloitetaan yhteisövaikuttavuustyö yhteistyössä hyvinvointialueen ja Itä-Lahden kanssa osana Lapsiystävällinen kunta -mallia. - Näkymä-työkalun käyttöönotto.
	2. Vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa edistetään siten, että osallisuus on jatkuvaa ja proaktiivista.	- Kuntalaisten osallisuutta edistetään mm. toteuttamalla Lapsiystävällinen kunta -toimintamallia, vaikuttajatoimielinten toimintaa kehittämällä, viestinnällä, kyselyillä, työpajoilla ja tilaisuuksilla. Toimintoja kehitetään aktiivisesti sekä niiden laatua ja vaikuttavuutta arvioidaan kuntalaislähtöisyys ja saavutettavuus huomioiden. - Liikkuva Vesilahti -hanke kerää lasten ja nuorten toiveita erilaisista liikunnallisista tapahtumista sekä toimenpiteistä. Tapahtumia ja toimenpiteitä suunniteltaessa huomioidaan lapsilta ja nuorilta saadut toiveet sekä osallistetaan heitä tapahtumien toteutuksessa. - Osallisuutta edistettäessä kiinnitetään erityistä huomioita haavoittuvassa asemassa oleviin ikä- ja väestöryhmiin (mm. yksinäisyyttä kokevat nuoret ja ikääntyneet, tiukassa taloudellisessa tilanteessa olevat, vammaiset henkilöt). - Kaikukortin käyttöönotto vuoden 2026 aikana. - Ikäystävälliset osallistumiskanavat, esteettömyyden huomioiminen aina mahdollisuuksien mukaan.
	3. Tuetaan kunnan elinvoimaa vahvistamalla kunnan veto- ja pitovoimaa sekä huolehditaan kuntalaisten yhdenvertaisuudesta ja hyvinvointipalveluiden saavutettavuudesta.	- Huomioidaan kunnan alueelliset erot, kun kehitetään hyvinvointipalveluiden saavutettavuutta. - Tehdään yhteistyötä kunnan vaikuttamistoimielinten, hyvinvointialueen, naapurikuntien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa kuntalaisten yhdenvertaisuuden ja hyvinvointipalveluiden saavutettavuuden edistämiseksi. - Kehitetään kunnan lakisääteisiä kotoutumisen palveluita Lempäälän kunnan kanssa (yhteistoimintasopimus

		kotoutumispalveluiden järjestämisestä). ○ Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa kehitetään edelleen mm. ehkäisevään päihdetyöhön ja ikäihmisten palveluihin liittyen.

Taulukko 8. Hyvinvoinnin rakenteellisiin edellytyksiin liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet Vesilahdessa.

Terveys, elintavat ja harrastaminen

Terveydellä ja hyvinvointia edistävillä elintavoilla sekä mielekkäällä henkilökohtaisella toiminnalla, kuten työllä ja harrastuksilla, on suuri vaikutus yksilön hyvinvointiin. Terveys koostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä, elintavoista (uni, ravinto ja liikunta) sekä henkilökohtaisesta toiminnasta, kuten merkityksellisestä työstä tai harrastuksista.

Hyvinvoinnin keskeisimpiä osatekijöitä on terveys. Vaikka se ei yksinään takaa hyvinvointia, sen puute voi mitätöidä muut elämässä saavutetut hyvinvoinnin osa-alueet. Esimerkiksi vakava sairaus voi tehdä taloudellisen vaurauden merkityksettömäksi. Elintavat, kuten liikunta, ruokatottumukset ja päihteiden käyttö, vaikuttavat sairastuvuuteen ja kuolleisuuteen. Riittävä uni, liikunta ja terveelliset ruokatottumukset suojaavat keskeisiltä suomalaisilta kansantaudeilta.

Mielekäs ajankäyttö on tärkeää ihmisen hyvinvoinnille. Ajankäytön päälohkot ovat nukkuminen, työaika ja vapaa-aika. Mielekäs tekeminen niin vapaa-ajalla kuin koulussa tai työssä on merkittävä hyvinvointitekijä lapsille ja aikuisille. Se tuo mukanaan onnistumisen kokemuksia, pätevyyden tunteita, ryhmään kuulumista, tukevia ihmissuhteita ja merkityksellisyyden kokemuksia.

Vesilahden hyvinvointisuunnitelmassa kuntalaisten terveyttä, elintapoja ja harrastuneisuutta tarkastellaan indikaattoritiedon avulla, joista esimerkkeinä kouluterveyskyselyt ja MOVE! -mittaukset. Lisäksi hyödynnetään kuntalais- ja strategiakyselyn sekä yli 65-vuotiaiden hyvinvointikyselyn tuloksia.

Terveys, elintavat ja harrastaminen – indikaattorit

Hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa kuntalaisten terveyttä, elintapoja ja harrastamista tarkasteltiin alla olevien indikaattorien perusteella. Indikaattoritiedon pohjalta tehtiin analyysi ja johtopäätökset sekä asetettiin hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet. Indikaattorien valinnassa on pyritty monipuolisuuteen. Haasteita on tuottanut indikaattoritiedon rajallisuus sekä painottuminen tiettyihin väestöryhmiin: esimerkiksi kouluterveyskyselyiden ansiosta lasten ja nuorten hyvinvoinnista on tarjolla todella monipuolisesti tietoa, kun taas ikääntyneiden ja työikäisten hyvinvointiin liittyvä tiedonkeruu on

vähäistä. Tilannetta on pyritty tasapainottamaan kehittämällä kunnan omia tiedonkeruumenetelmiä.

		2021	2022	2023	2024	2025
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttäneestä	Pirkanmaa	491	361,9	330,4	357,6	
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttäneestä	Vesilahti	298,9	205,4	174	198,0	
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	36		36		41
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	29		41		26
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019–2023), Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2025–)	Pirkanmaa	96		96		82
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019–2023), Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2025–)	Vesilahti	91		97		84
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019–2023), Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2025–)	Pirkanmaa	86		89		86
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Vesilahti	91		89		91

(2019–2023), Harrastaa jotakin ainakin kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2025-)						
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	7		8		6
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	11		5		4
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	21		21		21
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	22		27		16
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori	Pirkanmaa					
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti	33	33	38	38	
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	6		5		3
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	10		2		1
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvotteluk unnan kouluruokailusuositust a koululounaan ja	Pirkanmaa	69	69	9	9	

välipalojen järjestämisessä						
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta ja koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	Vesilahti	100	100	0	0	
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	Pirkanmaa	70	70	77	77	
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	Vesilahti	90	90	100	100	
Kulttuurin edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä	Pirkanmaa	66		81		
Kulttuurin edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä	Vesilahti	68		75		
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	Pirkanmaa	74	87	87	100	
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	Vesilahti	100	100	100	100	
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE! -mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Pirkanmaa	34,2	36,8	33,1	33,2	
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE! -mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Vesilahti	29,2	32,3	32,4	30	
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE! -mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla	Pirkanmaa	36,6	42,6	37,7	36,7	

heikko fyysinen toimintakyky						
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE! -mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Vesilahti	51,5	36	28,6	22,6	
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	42		36		37
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	39		44		41
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	2		2		
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	2		0		
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	5		5		
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	6		7		
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	44		42		43
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	42		40		48
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	25		26		28
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8.	Vesilahti	20		24		23

ja 9. luokan oppilaista (2017-)						
Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori	Pirkanmaa					
Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti	50	50	43	43	
Löydän helposti tekemistä vapaa-ajalla, keskiarvo asteikolla 1-5 (kuntalaiskysely 2022-2024, strategiakysely 2025)	Vesilahti		3,6	3,6	3,6	3,8
Löydän helposti tekemistä vapaa-ajalla, keskiarvo asteikolla 1-5 (yli 65-vuotiaiden hyvinvointikysely)	Vesilahti					4,1
Koen, että terveydentilani on hyvä, keskiarvo asteikolla 1-5 (yli 65-vuotiaiden hyvinvointikysely)	Vesilahti					3,6

Taulukko 9. Terveysteen, elintapoihin ja harrastamiseen liittyvät indikaattorit Vesilahdessa. Lähteet: Sotkanet, Vesilahden kunnan asukaskysely ja strategiakysely sekä yli 65-vuotiaiden testamenttilahjoitus- ja hyvinvointikysely.

Johtopäätökset

Vesilahden vahvuuksia ovat lasten ja nuorten harrastamisen määrä sekä liikunnallisuuden tukeminen: kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille ja myös pitkiin liikuntavälitunteihin panostetaan. Sen sijaan kunnassa on edelleen tarvetta elintapaohjaukselle erityisesti ravitsemuksen, liikunnan ja ehkäisevän päihdetyön osa-alueilla. Useimmilla lapsilla ja nuorilla on harrastus, mutta monilla liikkuminen jää vähäiseksi. Ylipaino on nuorten keskuudessa yleistä, mikä aiheuttaa lukuisia terveysriskejä. Myös nuorten liian vähäinen uni on kasvava ongelma. Koululounaan väliin jättäviä nuoria on paljon, jonka vuoksi asiaan on kiinnitetty poikkihallinnollisesti huomiota. Tilanne onkin parantunut viimeisimmän kouluterveyskyselyn tulosten perusteella.

Suunnitelmallinen ehkäisevä päihdetyö on tärkeää, sillä vaikka päihteidenkäyttö on vähentynyt kokonaisuudessaan, erilaisten nikotiinituotteiden käyttö on kasvussa. Nuorten mielenterveyteen tulee edelleen kiinnittää erityistä huomiota, sillä etenkin monet tytöt kokevat ahdistusta ja arvioivat terveydentilansa heikoksi. Viimeisimmän kouluterveyskyselyn tulosten perusteella nämä indikaattorit ovat kuitenkin parantuneet merkittävästi: vuonna 2023 peräti 60 % tytöistä koki terveydentilansa kohtalaiseksi tai huonoksi, kun taas vuonna 2025 tulos on 33 %. Myös kulttuurihyvinvoinnin suunnitelmallisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Taiteen ja

kulttuuritoiminnan tutkittuja terveysvaikutuksia ovat muun muassa parantunut koettu terveys, vähentyneet fyysiset ja psykologiset oireet, sekä pidentynyt eliniän odote (lähde: Sitra).

Kuntalais- ja strategiakyselyiden perusteella vapaa-ajan tekemisen löytämisen helppous on pysynyt suunnilleen samalla tasolla koko tarkastelujakson ajan (vastausten keskiarvo on 3,6 asteikolla 1–5 vuosina 2022–2024, vuonna 2025 keskiarvo on 3,8). Kyselyiden vastaajista suurin osa on työikäisiä. Yli 65-vuotiaiden kohdalla vapaa-ajan tekemisen löytämisen helppous on keskiarvoltaan aavistuksen korkeampi (4,1). Ikäihmisten koetun terveyden keskiarvo on puolestaan 3,6. Vastauksissa on havaittavissa suurta vaihtelua: osa ikäihmisistä kokee terveydentilansa olevan hyvä, mikä mahdollistaa osaltaan myös aktiivisen vapaa-ajan. Sen sijaan osa vastaajista arvioi terveydentilansa heikoksi ja tämä heijastuu luonnollisesti myös vähäisempään vapaa-ajan aktiivisuuteen. Onkin tärkeää huomioida myös heikommassa kunnossa olevat ikäihmiset ja heidän osallistumismahdollisuutensa, kun suunnitellaan hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä.

Vuoden 2024 kuntalaiskyselyn avoimissa vastauksissa käy ilmi, että lähiluonto on tärkeä vapaa-ajanviettopaikka sekä hyvinvoinnin lähde. Myös toimivat kävely- ja pyöräilyverkot nähtiin tärkeinä.

On erittäin tärkeää ja arvokasta, että hyvät ulkoilu-, koiranlenkitys-, sieni- ja marjamaastot ovat kävelymatkan päässä. Lähiluonto kunniaan!

Lähimetsät Kirkonkylällä ovat elintärkeitä. Maaseudulla asumisen tärkeä syy on luonnon läheisyys.

Luontokohteiden ja ulkoilureittien saavutettavuudessa on kyselyn mukaan myös parannettavaa, mihin on tärkeää kiinnittää jatkossakin huomiota.

Toivoisin enemmän kävelyreitistöjä ja niiden olemassa olevien parempaa informaatiota. Kodat rohkeesti auki niin olisi enempi käyttöä.

Luontokohteet, laavut ja kodat kiinnostaisivat, tiedän niiden olemassaolon mutta miten niihin pääsee. Opastus, reitit, auto....

Aikuisille toivottiin myös nykyistä enemmän harrastusmahdollisuuksia. Varsinkin erilaiset seurat sekä kansalaisopisto tarjoavat mahdollisuuksia harrastamiseen, mutta toimintaa on tärkeää kehittää edelleen ja kiinnittää huomiota riittävään harrastustarjonnasta tiedottamiseen.

Mielestäni Vesilahdella ei ole vielä kukaan tarpeeksi harrastusmahdollisuuksia aikuisille. Aina joutuu lähtemään pois, jos haluaa harrastaa jotakin.

Vaikka liikunta- ja harrastusmahdollisuuksissa nähtiin kehityskohteita, ne saivat myös kiitosta. Saavutettavuus sekä erilaisista vapaa-ajan mahdollisuuksista tiedottaminen ovat tässäkin valossa tärkeitä toimia, jotta yhä useammat kuntalaiset löytäisivät jo olemassa olevien palveluiden ja mahdollisuuksien pariin.

Erityiskiitos panostamisesta liikuntamahdollisuuksiin, sekä talvella kenttien- nopeasti ja moneen kertaan- jäädyttämisestä.

Kiitos hienosta kuntosalista ja ilmaisesta kehonhuollosta!

Terveys, elintavat ja harrastaminen – tavoitteet ja toimenpiteet

Vuosien 2026–2029 aikana terveyteen, elintapoihin ja harrastamiseen liittyvät tavoitteet ovat Vesilahdessa seuraavat:

- 1. Kunta tukee eri ikäisten kuntalaisten mahdollisuuksia terveellisiin ja turvallisiin elintapoihin.**
- 2. Kunta edistää mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-ajan tekemiseen kuntalaisten toiveet huomioiden.**
- 3. Kunnassa edistetään mielenterveyden rakentumista arjessa.**

Tavoitteiden saavuttamiseksi toteutetaan lukuisia toimenpiteitä, joita tarkastellaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Vuoden 2026 suunnitellut toimenpiteet on eritelty alla olevaan taulukkoon. Myös Pirkanmaan hyvinvointialueen alueellisessa hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa eri hyvinvoinnin osa-alueisiin liittyvät tavoitteet ja tavoitekohtaiset toimenpiteet on esitetty vastaavassa taulukkomuodossa.

Hyvinvoinnin osa-alue	Tavoitteet	Toimenpidesuunnitelma vuodelle 2026
Terveys, elintavat ja harrastaminen	1. Kunta tukee eri ikäisten kuntalaisten mahdollisuuksia terveellisiin ja turvallisiin elintapoihin.	- Liikkuva Vesilahti –hankkeen myötä kehitetään liikunnallista toimintakulttuuria. Hankkeeseen kytkeytyvällä etsivällä harrastustoiminnalla pyritään tavoittamaan vähän liikkuvia nuoria. Hankkeessa myös kehitetään yhteistyössä kunnan varhaiskasvatuksen kanssa Perheliikuntatapahtumien mallia, jonka tavoitteena on lisätä perheiden hyvinvointia ja kannustaa yhteisen aktiivisen toiminnan pariin. - Elintapaneuvontaa toteutetaan säännöllisesti kuntalaisille ja toimintaa kehitetään edelleen paikallisella ja alueellisella tasolla.

		Kunta kehittää edelleen maksuttomia ja saavutettavia liikunta- ja hyvinvointipalveluita ikääntyneille ja liikuntarajoitteisille kuntalaisille.
	2. Kunta edistää mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-ajan tekemiseen kuntalaisten toiveet huomioiden.	- Kunnassa edistetään liikunnan harrastamista ja arkiliikuntaa kaikissa ikäryhmissä. - Liikkuva Vesilahti -hankkeen puitteissa järjestetään liikunnallisia tapahtumia lasten ja nuorten toiveet huomioiden. - Liikunnan harrastamisen malli -hankkeen myötä luodaan yhteistyössä seuratoimijoiden kanssa polku harrastuskerhotoiminnasta seuratoiminnassa tapahtuvaan harrastamiseen. Lisäksi kehitetään toimintamalleja, joilla saadaan liikuntaa harrastamattomia lapsia ja nuoria uusien liikuntaharrastusten pariin. - Testamenttilahjoituksen turvin subventoidaan senioreiden uimahallikuljetuksia ja muita ikäihmisten liikunta- ja kulttuuripalveluita. - Seuratoimijoiden avustusprosessin selkeyttäminen. - Parannetaan edellytyksiä terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitoon kehittämällä erityisesti työikäisten liikuntaolosuhteita. - Edistetään kuntalaisten kulttuurihyvinvointia ja pyritään madaltamaan kynnystä hyödyntää kulttuuripalveluita. - Kaikukortin käyttöönotto vuonna 2026. - Operaatio Pirkanmaan kulttuurihankkeet ja -tempaukset kunnassa. - Tuetaan paikallisten kulttuuritapahtumien järjestämistä (esim. yhteisölliset toritapahtumat, Filmipyörän elokuvanäytökset). - Tehdään yhteistyötä keskeisten kulttuurin sidosryhmien kanssa (mm.

		Taitokeskus, kulttuurikeskus PiiPoo).
	3. Kunnassa edistetään mielenterveyden rakentumista arjessa.	- Nuorten mielenterveyden edistämiseen sekä ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen tartutaan moniammatillisesti ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. - Toteutetaan koululaisille päihdevalistusta, kokemusasiantuntijavierailuja sekä mielenterveyttä tukevaa toimintaa yhteistyössä eri alojen asiantuntijoiden kanssa. - Kunnan henkilöstölle järjestetään säännöllistä koulutusta mielenterveyden tukemiseen ja ehkäisevään päihdetyöhön liittyen. - Jatketaan kunnassa alueellista Pakka-työtä. - Kunta osallistuu alueelliseen Kirjopolku-hankkeeseen. - Harrastamisen Suomen mallin mukaista Harrastamisen Vesilahden mallia jatketaan kunnassa. Harrastustoiminnan avulla lisätään lasten ja nuorten yhteisöllisyyttä, ennaltaehkäistään syrjäytymistä ja yksinäisyyttä sekä tarjotaan puitteet uusien taitojen oppimiseen ja kokemusten kartuttamiseen.

Taulukko 10. Terveysteen, elintapoihin ja harrastamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet Vesilahdessa.

Turvallinen ympäristö - sosiaaliset suhteet, viihtyisyys ja turvallisuus

Ympäristön tilalla, virikkeellisyydellä ja viihtyisyydellä on merkittävä vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin. Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus lähiyhteisöissä ovat tärkeitä hyvinvointitekijöitä, ja koettu turvallisuus on hyvinvoinnin edellytys.

Turvallinen ympäristö koostuu

- 1) sosiaalisista suhteista, kuten kavereista, perheen sisäisistä suhteista ja tukiverkostoista,
- 2) ympäristön viihtyisyydestä ja kestävästä toimintamalleista sekä

3) turvallisuudesta, joka ulottuu niin rakenteelliseen, sosiaaliseen kuin taloudelliseenkin ulottuvuuteen.

Vahvat ja tukevat sosiaaliset suhteet sekä tukiverkostot ovat merkittäviä hyvinvointia lisääviä tekijöitä. Myös kotona, töissä, koulussa, liikenteessä ja vapaa-ajalla koettu turvallisuus sekä ympäristön hyvinvointiin ja viihtyisyyteen vaikuttavat tekijät edistävät hyvinvointia.

Kuntalaiset pitävät turvallisuutta ja hyvää asuinympäristöä kaikkein tärkeimpinä asioina hyvässä kotikunnassa. - - Turvallisuus koostuu monista tekijöistä, ja kunnat ovat keskeisessä roolissa vahvistamassa arjen turvallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä palveluiden toimivuutta.

(Kuntaliitto, Kuntalaistutkimus 2024)

Vesilahden hyvinvointisuunnitelmassa turvallista ympäristöä tarkastellaan indikaattoritiedon sekä kuntalaiskyselyn ja vanhempainiltookyselyn tuottaman tiedon avulla.

Turvallinen ympäristö - indikaattorit

Hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa turvalliseen ympäristöön liittyviä tekijöitä tarkasteltiin alla olevien indikaattorien perusteella. Indikaattoritiedon pohjalta tehtiin analyysi ja johtopäätökset sekä asetettiin hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet. Indikaattorien valinnassa on pyritty monipuolisuuteen. Haasteita on tuottanut indikaattoritiedon rajallisuus sekä painottuminen tiettyihin väestöryhmiin: esimerkiksi kouluterveyskyselyiden ansiosta lasten ja nuorten hyvinvoinnista on tarjolla todella monipuolisesti tietoa, kun taas ikääntyneiden ja työikäisten hyvinvointiin liittyvä tiedonkeruu on vähäistä. Tilannetta on pyritty tasapainottamaan kehittämällä kunnan omia tiedonkeruumenetelmiä.

		2021	2022	2023	2024	2025
0-17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)	Pirkanmaa	7,5	7,8	9,3	9,8	
0-17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)	Vesilahti	7,4	6,9	6,4	9,0	
Huostassa vuoden aikana olleet 0-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)	Pirkanmaa	1,1	1,1	1,0	0,9	
Huostassa vuoden aikana olleet 0-17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)	Vesilahti	1,6	1,2	1,1		

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	Pirkanmaa	373,5	325,3	304,7	310,3	
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	Vesilahti	250,7	266,7	320,9	202,7	
Ei voi juuri koskaan keskustella vanhempiensa kanssa asioistaan, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	8		7		7
Ei voi juuri koskaan keskustella vanhempiensa kanssa asioistaan, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	9		15		6
Ei voi juuri koskaan keskustella vanhempiensa kanssa asioistaan, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	2		2		3
Ei voi juuri koskaan keskustella vanhempiensa kanssa asioistaan, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	2		2		0
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Pirkanmaa	32		29		22
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Vesilahti	37		35		26
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)	Pirkanmaa	15		15		12
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)	Vesilahti	16		14		15
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Pirkanmaa	13		12		8
Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Vesilahti	12		15		6
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	8		8		9
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	7		7		9
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	6		8		7
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	9		12		7

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	Pirkanmaa	76	76	86	86	
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	Vesilahti	100	100	100	100	
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	Pirkanmaa	37,7	40,4	42,4	41,2	
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	Vesilahti	15,3	9,3	13,4	22,4	
Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	18		20		22
Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	25		20		22
Koen Vesilahden turvalliseksi, keskiarvo asteikolla 1–5 (yli 65-vuotiaiden hyvinvointikysely)						4,4
Elämässäni on riittävästi läheisiä ihmisiä, kuten ystäviä tai perhettä, keskiarvo asteikolla 1–5 (yli 65-vuotiaiden hyvinvointikysely)						4,2
Koen Vesilahden turvalliseksi, keskiarvo asteikolla 1–5 (kuntalaiskysely 2022–2024, strategiakysely 2025)			4,4	4,3	4,2	4,3
Koen Vesilahden ympäristön viihtyisäksi, keskiarvo asteikolla 1–5 (kuntalaiskysely 2022–2024)			4,0	4,0	3,9	
Elämässäni on riittävästi läheisiä ihmisiä, kuten ystäviä tai perhettä, keskiarvo asteikolla 1–5 (strategiakysely 2025)						4,2

Taulukko 11. Turvalliseen ympäristöön liittyvät indikaattorit Vesilahdessa. Lähteet: Sotkanet, Vesilahden kunnan asukaskysely ja strategiakysely sekä yli 65-vuotiaiden testamenttilahjoitus- ja hyvinvointikysely.

Johtopäätökset

Vesilahden vahvuuksina voidaan pitää koettua ympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Myös poliisin tietoon tulleiden omaisuusrikosten määrä on koko Pirkanmaata selvästi vähäisempi, vaikka niiden määrä onkin kasvussa. Sen sijaan sosiaalisten suhteiden muodostumiseen ja ryhmädynamiikkaan tulee kiinnittää huomiota kaikissa palveluissa.

Vuoden 2025 strategiakyselyn sekä yli 65-vuotiaiden hyvinvointikyselyn mukaan useat vesilahtelaiset pitävät sosiaalisia verkostojaan riittävinä. Ikäihmisten kohdalla vaihtelu on kuitenkin suurta ja kunnassa on paljon myös yksinäisyyttä kokevia iäkkäitä, mihin on tärkeää kiinnittää huomiota. Sosiaalisten verkostojen puute on ollut myös lapsiperheiden keskuudessa yleistä, mutta muutosta parempaan on tapahtunut. On kuitenkin tärkeää tukea jatkossakin kuntalaisten sosiaalisten suhteiden muotoutumista, esimerkiksi perheliikunnan kaltaisen toiminnan tai yhteisöllisten tapahtumien avulla.

Strategiakyselyn avoimissa vastauksissa turvallisuuteen liittyvät teemat nousivat myös esille. Yhteisöllisyyden tukemista ja sosiaalisten verkostojen muodostumisen edistämistä pidettiin tärkeänä. Tähän liittyen toivottiin myös yhdistysten tukemista ja niiden toiminnan näkyväksi tekemistä. Erityisesti esiin nousi liikenneväylien ja liikenneturvallisuuden kehittäminen: teiden puutteellisen kunnon sekä pyöräteiden vähäisen määrän koettiin aiheuttavan liikkumisen haasteita ja vaaratilanteita. Sen sijaan Vesilahden luonnonläheisyyttä pidettiin hyvin tärkeänä viihtyisyyden kannalta ja luontoa toivottiin vaalittavan.

Koulukiusaamisessa on vaihtelua vuosittain. Viimeisimpien kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yläkouluissa kiusaaminen on hieman vähentynyt, mutta alakoulussa lisääntynyt, mihin on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota. Etenkin tytöt kokevat myös häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua pääosin verkkoympäristössä, johon on reagoitu erityisesti mediakasvatuksen keinoin, esimerkiksi tuomalla esiin verkkokiusaamisen juridisia vastuita sekä antamalla turvataitoja häirinnän varalle. Viimeisimmän kouluterveyskyselyn mukaan koettu ahdistelu onkin vähentynyt.

Lapsiystävällinen kunta -hankkeen alkukartoituksen sekä syksyllä 2022 ja 2023 tehtyjen vanhempainiltakyselyjen perusteella kevyen liikenteen väylien vähäisyys sekä kunnossapito heikentävät kuntalaisten turvallisen liikkumisen tunnetta. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitojaksojen määrässä 65 vuotta täyttäneillä esiintyy puolestaan vaihtelua vuosittain. Tähän voivat vaikuttaa monet seikat, muun muassa iäkkään lääkitys ja mahdolliset kotoa löytyvät riskitekijät, kuten korkeat kynnykset ja portaikot.

Turvallinen ympäristö - tavoitteet ja toimenpiteet

Vuosien 2026–2029 aikana terveyteen, elintapoihin ja harrastamiseen liittyvät tavoitteet ovat Vesilahdessa seuraavat:

- 1. Kunta tukee sosiaalisten suhteiden syntymistä, verkostoitumista ja yhteisöllisyyden kehittymistä luomalla mahdollisuuksia kohtaamisiin.**
- 2. Edistetään kuntalaisten yhdenvertaisuutta ja koetun turvallisuuden eri osa-alueita.**
- 3. Lisätään ympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta.**

Tavoitteiden saavuttamiseksi toteutetaan lukuisia toimenpiteitä, joita tarkastellaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Vuoden 2026 suunnitellut toimenpiteet on eritelty alla olevaan taulukkoon. Myös Pirkanmaan hyvinvointialueen alueellisessa hyvinvointikertomuksessa ja –

suunnitelmassa eri hyvinvoinnin osa-alueisiin liittyvät tavoitteet ja tavoitekohtaiset toimenpiteet on esitetty vastaavassa taulukkomuodossa.

Hyvinvoinnin osa-alue	Tavoitteet	Toimenpidesuunnitelma vuodelle 2026
Turvallinen ympäristö – sosiaaliset suhteet, viihtyisyys ja turvallisuus	1. Kunta tukee sosiaalisten suhteiden syntymistä, verkostoitumista ja yhteisöllisyyden kehittymistä luomalla mahdollisuuksia kohtaamisiin.	- Kunta tukee seurojen, järjestöjen ja muiden paikallisten yhteisöjen toimintaa sekä luo mahdollisuuksia tapahtumien ja tempausten järjestämiseen. Kunta nostaa esille paikallisia toimijoita ja tukee niitä viestinnässä sekä toiminnan kehittämis- ja koordinaatiotyössä. - Kunnassa edistetään sosiaalisten verkostojen ja kohtaamisten syntymistä kehittämällä vapaa-ajan palveluita ja kohtaamispaikkoja. - Mm. avoin varhaiskasvatus, perheliikuntaryhmät varhaiskasvatus- ja alakouluikäisille, Harrastamisen Vesilahden malli, yhteisölliset tapahtumat, ikääntyneille suunnatut ryhmät. - Suunnitellaan ja toteutetaan nuorten yhteisöllisyyttä ja viihtyisyyttä tukevia toimenpiteitä yhdessä nuorten kanssa: osallistetaan aktiivisesti nuoria mm. meneillään olevan hanketyön kehittämiseen, tehdään yhteistyötä nuorisovaltuuston kanssa sekä kehitetään viestintää nuoria paremmin tavoittavaksi.
	2. Edistetään kuntalaisten yhdenvertaisuutta ja koetun turvallisuuden eri osa-alueita.	- Tuetaan koulujen ja nuorisopalveluiden henkilökuntaa sekä vanhempia puuttumaan kiusaamisen eri muotoihin ja häirintään sekä kehitetään toimintamalleja moniammatillisesti. - Ennaltaehkäistään kouluissa syntyviä väkivaltatilanteita mm. henkilökunnan lisäkoulutuksen sekä alueellisen ja moniammatillisen yhteistyön avulla.

		• Tuetaan eri-ikäisten lasten ryhmäytymistä ja tunnetaitojen kehittymistä monipuolisin menetelmin varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. • Sitoudutaan edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kaikilla kunnan toimialoilla lainsäädännön edellyttämällä tavalla.
	3. Lisätään ympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta.	• Edistetään liikenneturvallisuutta kunnassa. ○ Kartoitetaan vaarallisiksi koettuja liikkumisympäristöjä ja parannetaan niiden turvallisuutta eri kohderyhmät huomioiden (mm. ikääntyneet ja vammaiset henkilöt). ○ Tuetaan nuorten liikennekasvatusta. • Jatketaan hankesuunnittelua kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi Lempäälän ja Vesilahden välille.

Taulukko 12. Turvalliseen ympäristöön liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet Vesilahdessa.

Lopuksi

Hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 tietopohjana toimii hyvinvointikertomus 2021–2025. Hyvinvointisuunnitelman laadinnassa huomiota on kiinnitetty eri sidosryhmien monipuoliseen kuulemiseen sekä kuntalaisten osallistamiseen. Hyvinvointisuunnitelmassa hyödynnettiin myös sellaista indikaattoritietoa, jota ei aikataulusyistä pystytty hyödyntämään hyvinvointikertomuksessa. Muun muassa huhti-toukokuussa 2025 ikäihmisille toteutettu testamenttivarojen käyttöön ja ikäihmisten hyvinvointiin liittyvä kysely tarjosi arvokasta tietoa hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden laadinnan tueksi.

Hyvinvointisuunnitelma nivoutuu vahvasti Vesilahden kuntastrategian kanssa. Lisäksi suunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet on linjattu yhteneviksi Lapsiystävällinen kunta –mallin uuden toimintasuunnitelman tavoitteiden kanssa. Hyvinvointisuunnitelman toteutumisesta raportoidaan vuosittaisella hyvinvointikertomuksella. Siinä tarkastellaan ajantasaisia indikaattoritietoja ja asetettujen toimenpiteiden toteutumista sekä määritellään toimenpiteet seuraavalle vuodelle. Valtuustokauden päättyessä laaditaan laaja hyvinvointikertomus. Siinä analysoidaan kattavasti vesilahtelaisten hyvinvoinnin tilaa ja muutoksia hyvinvoinnin eri osa-alueissa sekä raportoidaan toteutetut hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteet koko valtuustokauden ajalta.

